

Acta Academiae Beregsasiensis

2015

ISSN 2310-1954

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ Ф. РАКОЦІ ІІ

Acta Academiae Beregsasiensis

Том XIV

Науковий вісник

- *філологія*
- *історія*
- *педагогіка*

Берегове–Ужгород
2015

УДК 001.2
ББК 72
А – 19

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №20186-9986Р від 18.07.2013 р.

„Acta Academiae Beregsasiensis” засновано у 2000 році
та видається за рішенням Видавничої ради
Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ
(протокол № 2 від 10.06.2015 р.)

ГОЛОВНІ РЕДАКТОРИ:

кандидат педагогічних наук І. Орос, доктор біологічних наук Й. Сікура

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

історичні науки

І.Мандрик доктор історичних наук (заст. гол. ред.)
М.Матьовка доктор історичних наук
П.Федака доктор історичних наук
В.Брензович кандидат історичних наук
І.Самборовські-Нодь кандидат історичних наук
Ю.Чотарі кандидат історичних наук
А.Бочкор кандидат історичних наук

філологічні науки

М.Сюсько доктор філологічних наук (заст. гол. ред.)
А.Золтан доктор філологічних наук (Науковий університет ім. Лоранда
Етвеша, Будапешт)
М.Контра доктор філологічних наук (Сегедський науковий університет)
І.Ковтюк кандидат філологічних наук
О.Кордонець кандидат філологічних наук
І.Пенцофер кандидат філологічних наук (відповідальний редактор)
С.Черничко кандидат філологічних наук

педагогічні науки

Н.Лисенко доктор педагогічних наук
Л.Макаренко доктор педагогічних наук
А.Сабо доктор педагогічних наук (заст. гол. ред.)
М.Левринц кандидат педагогічних наук
І.Орос кандидат педагогічних наук
І.Силадій кандидат педагогічних наук (відповідальний секретар)

A-19 **Acta Academiae Beregsasiensis:** науковий вісник / Міністерство освіти і науки
України, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ; гол. ред.:
І.Орос, Й.Сікура. – Берегово: Вид-во "Графіка", 2015. – Том XIV. – 312 с. (серія:
філологічні, історичні та педагогічні науки)

У науковому віснику „Acta Academiae Beregsasiensis” Закарпатського угорського
інституту імені Ференца Ракоці ІІ розглядаються актуальні питання наукових досліджень
докторантів, аспірантів, викладачів навчальних закладів та співробітників наукових установ
не лише України, але і зарубіжних країн, які працюють у галузі філологічних, історичних та
педагогічних наук.

УДК 001.2
ББК 72

ISSN 2310-1954
ISBN 978-966-2303-15-5

© Автори статей, 2015
© Закарпатський угорський інститут
імені Ференца Ракоці ІІ, 2015

ISSN 2310-1954

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

Acta Academiae Beregsasiensis

XIV. évfolyam

Tudományos folyóirat

- *filológia*
- *történelem*
- *pedagógia*

Beregszász –Ungvár
2015

УДК 001.2
ББК 72
А – 19

Nyomtatott tömegtájékoztatói eszközök állami nyilvántartásának igazolása:
széria: KB № 20186-9986P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat 2013.07.18-án

Az *Acta Academiae Beregsasiensis* 2000-ben lett alapítva, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Tanácsának határozata alapján jelenik meg

Kiadásra javasolta: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2015.06.10, 2. számú jegyzőkönyv)

FŐSZERKESZTŐK:

dr. Orosz Ildikó, dr. Szikura József

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

történelemtudomány

*dr. Bocskor A.
dr. Brenzovics L.
dr. Csatáry Gy.
dr. Fedaka P.
dr. Mandrik I. (főszerkesztő-helyettes)
dr. Matyovka M.
dr. Szamborovszkyné Nagy I.*

filológia

*dr. Cserniczkó I.
dr. Kontra M.
dr. Kótyuk I.
dr. Kordonec O.
dr. Penckófer J. (felelős szerkesztő)
dr. Szjuszko M. (főszerkesztő-helyettes)
dr. Zoltán A.*

pedagógia

*dr. Liszenko N.
dr. Lőrinc M.
dr. Makarenko L.
dr. Orosz I.
dr. Szabó Á. (főszerkesztő-helyettes)
dr. Szilagyij I., (felelős titkár)*

KORREKTÚRA:

G. Varcaba I., Lőrinc M., Kordonec O.

TÖRDELÉS:

Tótin V.

A szerkesztőbizottság címe:
90202 Beregszász, Kossuth tér 6.,
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai
Magyar Főiskola
Tel.: (03141) 4-24-35
E-mail: kiado@kmf.uz.ua

© A szerzők, 2015
© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai
Magyar Főiskola, 2015

ISSN 2310-1954

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
FERENC RÁKÓCZI II. TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN INSTITUTE

Acta Academiae Beregsasiensis

Volume XIV

Research Journal

- *philology*
- *history*
- *pedagogy*

Berehove–Uzhhorod
2015

УДК 001.2
ББК 72
А – 19

Certificate of State Registration of Printed Mass Media, Series KB № 20186-9986P,
Issued by the State Registration Service of Ukraine, December 20th, 2013

The journal „Acta Academiae Beregsasiensis” was established in 2000 and is published by the
Publishing Council of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

Recommended to publication by the Scientific Council of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian
Hungarian Institute, record № 2 from June 10, 2015

EDITOR-IN-CHIEF:
dr. I. Orosz, dr. J. Szikura

EDITORIAL BOARD:

history

dr. Bocskor A.
dr. Brenzovics L.
dr. Csatáry Gy.
dr. Fedaka P.
dr. Mandrik I. (Deputy Editor-in-Chief)
dr. Matyovka M.
dr. Szamborovszkyné Nagy I.

philology

dr. Cserniczkó I.
dr. Kontra M.
dr. Kótyuk I.
dr. Kordonec O.
dr. Penckófer J. (Editor of the issue)
dr. Szjuszko M. (Deputy Editor-in-Chief)
dr. Zoltán A.

pedagogy

dr. Liszenko N.
dr. Lőrincz M.
dr. Makarenko L.
dr. Orosz I.
dr. Szabó Á. (Deputy Editor-in-Chief)
dr. Szilagyij I. (secretary)

PROOF-READING:

G. Varcaba I., Lőrincz M., Kordonec O.

MAKEUP:

Tótin V.

The address of editorial board:
Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute
Kossuth square, 6.
90202 Berehove, Ukraine
Tel.: (380-3141) 4-24-35
E-mail: kiado@kmf.uz.ua

© Authors, 2015
© Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian
Hungarian Institute, 2015

Зміст

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

ЧЕРНИЧКО СТЕПАН – ТОВТ ЕНІКЕ: Практичне застосування Закону України «Про засади державної мовної політики» з точки зору правової гармонізації	15
ДУДИЧ ЛОКОТОШ КАТАЛІН: Мовна свідомість і вживання мов у школах з угорською мовою навчання Закарпаття (у місцях компактного і не компактного проживання угорців)	27
БЕРГХАУЕР-ОЛАС ЕМЕВКЕ: Пошук рівноваги між двома „світами” з потребою підтримання стосунків (кейс стаді)	45
ШЕБЕШТЕН ЖОЛТ: Гідроніми давньоугорського періоду історичної Мароморошської жупи	64
ПЕТГЕВ ЙОЖЕФ: Особливості вживання риторичних фігур у структурі тексту	77
ГАЛ ОДЕЛ: Архаїчні молитви у сакральних народних рукописних молитовниках	87

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

САМБОРОВСКИ-НОДЬ ІВОЯ: Пам’ять нащадків. Проблематика Першої світової війни в українських і російських підручниках історії та у фаховій дидактичній літературі	101
САКАЛ ІМРЕ: Практика переселення легіонерів на території нинішнього Закарпаття між двома світовими війнами на прикладі будівництва колонії Свобода	120
ОРБАН МЕЛІНДА: Відображення Першого Віденського арбітражу в тогочасній закарпатській пресі	132
НОДЬ НИКОЛЕТТА: Адміністративна політика угорського уряду на Закарпатті у 1939-1940 рр.	145
ГОРВАТ-ШІМОН ІВЕТТ: Діяльність військової організації "Рондьош гарда" на Закарпатті	152
БОДНАР ОЛЕКСАНДРА: Форми поширення радянської ідеології серед угорців Закарпаття (1953–1964)	164
ПОПОВІЧ РОКСАНА: Невинно засуджений.... Депортація Шандора Балого – реформатського священика з с. Есень	176
ЧАСАР ІШТВАН: Список актів про угорців з ужгородського архіву Служби безпеки України, які були складені в радянські часи	185

Чотарі Юрій: Архівні документи дворянської родини Ружак з Містіце (Імстичево) (1646 - XIX ст.)	213
Ревої Томаш: Кількісні показники смертності матерів, абортів, шлюбів і розлучень у Ленінграді протягом 1942–1943 років.....	236
Дністрянський Мирослав С. : Роль так званої «волоської» колонізації в заселенні Українських Карпат: спроба синтетичного представлення.....	242

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Качур Аннамарія , Густі Ілона: Підготовка до письмового завдання на ЗНО з англійської мови на матеріалах опитування вчителів та студентів англійської філології	265
Надь Єніке: Використання англійської дитячої літератури на уроках іноземної мови в угорських школах Закарпаття	285
Полої Каталин: Результати зовнішнього незалежного оцінювання випускників ЗОШ м. Берегова.....	295

Tartalom

FILOLÓGIA

CSEERNICKÓ ISTVÁN – TÓTH ENIKŐ: Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló ukrainai törvény gyakorlati alkalmazásának egy területe: a jogharmonizáció.....	15
DUDICS LAKATOS KATALIN: Nyelvi tudat és nyelvhasználat Kárpátalja magyar iskoláiban (szórványban és magyar tömbben).....	27
BERGHAUER-OLASZ EMŐKE: Egyensúly keresése két „világ” között kapcsolatigény jelenlétével (esettanulmány)	45
SEBESTYÉN ZSOLT: Máramaros megye ómagyar kori folyóvíznevei	64
PETHŐ JÓZSEF: Retorikai alakzatok a szépirodalmi és a hétköznapi szövegek stílusstruktúrájában	77
GÁL ADÉL: Archaikus imádságok a szakrális népi kéziratok füzetekben	87

TÖRTÉNELEM

SZAMBOROVSKYKÉ NAGY IBOLYA: Az utókor emlékezete. Az első világháború problematikája az ukrán és az orosz történelemtankönyvekben és a szakdidaktikai irodalomban	101
SZAKÁL IMRE: Legionárius telepítések gyakorlata a mai Kárpátalja területén a két világháború között Szvoboda telep kiépítésének példáján	120
ORBÁN MELINDA: Az első bécsi döntés megjelenítése a korabeli kárpátaljai sajtóvisszhang alapján.....	132
NAGY NIKOLETTA: A magyar kormányzat közigazgatási politikája Kárpátalján 1939–1940-ben.....	145
HORVÁT-SIMON IVETT: A „Rongyos gárda” tevékenysége Kárpátalján	152
BODNÁR ALEXANDRA: A szovjet ideológia megjelenési formái Kárpátalja magyarsága körében (1953–1964)	164
POPOVICS ROXÁNA: Ártatlanul elítélve... Balogh Sándor eszenyi református lelkész elhurcolása.....	176
CSÁSZÁR ISTVÁN: A szovjet időszak alatt készült magyar illetőségű akták jegyzéke az Ukrán Állambiztonsági Szolgálat ungvári levéltári anyagaiban.....	185

CSATÁRY GYÖRGY: A Ruzsák-levéltár iratai (1646–XIX. sz.)	213
RÉVAI TAMÁS: Az anyák halálózása, abortuszok, házasságok és válások alakulása Leningrádban 1942–1943 között	236
DNYISZTRJANSZKIJ MIROSLAV: Az úgynevezett „vlach” kolonizáció szerepe az Ukrán-Kárpátok benépesítésében: kísérlet egy összegző bemutatásra	242

PEDAGÓGIA

KACSUR ANNAMÁRIA–HUSZTI ILONA: Felkészülés az ukrainai angol emelt szintű érettségi vizsga írásfeladatára (tanárokkal és angol bölcsész szakos diákokkal végzett felmérés eredményei alapján)	265
NAGY ENIKŐ: Autentikus mesék, történetek használata az angol nyelvi órákon kárpátaljai magyar iskolákban	285
PALLAY KATALIN: A külső független tesztelésen elért eredmények Beregszász középiskoláiban	295

Contents

PHILOLOGY

ISTVÁN CSERNICKÓ – ENIKŐ TÓTH: On the Area of Application of the Law „Principles of the State Language Policy” of the Constitution of Ukraine: Legislative Alignment.....	15
KATALIN DUDICS LAKATOS: Language Conscience and Language Use in the Hungarian Language Schools of Sub-Carpathia (in dispersed communities and in Hungarian bloc communities).....	27
EMŐKE BERGHAUER-OLASZ: Search for Balance Between Two “Worlds” with the Demand for Partnership (a case study).....	45
ZSOLT SEBESTYÉN: Hydronyms of the Historical Máramaros County from the Old Hungarian Era	64
JÓZSEF PETHŐ: Rhetorical Figures in the Stylistic Structures of Literary and Non-Literary Texts.....	77
ADÉL GÁL: Archaic Prayers in the Sacral Folk Handwritten Manuscripts.....	87

HISTORY

IBOLYA SZAMBOROVSKYNÉ NAGY: Posterity’s memory. The First World War Issues in Ukrainian and Russian History Textbooks and Specialized Didactic Literature	101
IMRE SZAKÁL: Practice of Colonization of Legionaries in Transcarpathia between the two World Wars. The Development of Colony Svoboda.....	120
MELINDA ORBÁN: The First Vienna Award in Terms of the Contemporary Transcarpathian Press Coverage.....	132
NIKOLETTA NAGY: Administrative Policy of the Hungarian Government in Transcarpathia in 1939-1940	145
IVETT HORVÁT-SIMON: The Activity of the 'Rongyos gárda' in Transcarpathia	152
ALEXANDRA BODNÁR: Forms of the Soviet Ideology among the Hungarians Living in Minority in Transcarpathia (1953–1964)	164
ROXANA POPOVICH: Sentenced Innocently... Deportation of Protestant Pastor Balogh Sándor of Eszeny.....	176
ISTVÁN CSÁSZÁR: List of the Dossiers of the Soviet Era Relating to Hungarians from the State Archives of the Security Service of Ukraine in Uzhgorod.....	185

GYÖRGY CSATÁRY: Documents of the Archive of the Ruzsák Family from Misztice (Imstichovo) (1646 – 19th century)	213
TAMAS REVAI: Maternal Mortality, Abortion, Marriage and Divorce Tendencies in Leningrad in 1942–1943	236
MIROSLAV DNISTRYANSKY: The Role of the So-Called Wallachian Colonization in Settling of the Ukrainian Carpathians: an Attempt at Synthetic Presentation.....	242

PEDAGOGY

ANNAMARIA KACHUR, ILONA HUSTI: Preparation for the writing task at the English Independent Testing (based on a questionnaire survey of teachers and students majoring in English philology)	265
ENIKŐ NAGY: The Usage of Children’s Literature in the English Lessons in Transcarpathian Schools with the Hungarian Language as a Medium of Instruction	285
KATALIN PALLAY: The Results of External Independent Evaluation Achieved by the Secondary School Leavers of Beregszász	295

Ártatlanul elítélve...

Balogh Sándor eszenyi református lelkész elhurcolása

Rezümé. Kárpátalja történetében újabb sorsfordító eseménysorozat vette kezdetét 1944. október 27-én, amikor is a térség szovjet kézre került. A szovjet megszállással kezdetét vette a terror első hulláma: a „malenykij robot”, melynek során több tízezer férfit hurcoltak el. Ezt követően kezdetét vette a koncepciós perek sokasága, amelyek szintén minden települést mélyen megráztak. Eszenyben az első áldozat Balogh Sándor lelkész volt. 1946-ban 5 évi szabadságvesztésre és 3 évi száműzésre ítélték, és az Ural-hegység, Kercselben lévő lágerében dolgozott 1948-ban bekövetkezett haláláig.

Резюме. 27 жовтня 1944 Закарпаття ввійшло до складу Радянського Союзу. Так розпочався новий період в історії краю. Відразу після захоплення території першою хвилею терору була так звана «маленька робота», у ході якої десятки тисяч чоловіків були заслані у табори. Після цього проводилося безліч показових судових процесів, що зачепило багато населених пунктів. В Есені першою жертвою став священник Шандор Балог. У 1946 році його засудили на 5 років ув'язнення і на 3 роки заслання. Священик працював у концентраційному таборі Керчег в Уральських горах аж до своєї смерті в 1948 році.

Abstract. In the history of Transcarpathia significant series of events occurred on October 27, 1944. This was the time when the territory was occupied by the Soviets.

The first serious wave of the deportation was called “Malenykij robot” which meant the beginning of a terrible tragedy of Transcarpathian Hungarians. Within that event thousands of Hungarian male residents were deported. After that numerous conceptual legal actions took place in Transcarpathia, which shocked every region. In Eszeny the first victim of this horrific event was Pastor Sándor Balogh. In 1946 he was sentenced to prison for five years and then exiled for three years into the Ural Mountains. He worked in a labour-camp of Kercsel until his death in 1948.

A szovjet terror első hulláma

Kárpátalja sorsára a XX. század erősen rányomta a bélyegét. Az első, majd a második világháború a térség történetét és hovatartozását is megváltoztatta. Kárpátalja történetében újabb sorsfordító eseménysorozat vette kezdetét 1944-ben. A dolgok felgyorsultak 1944 áprilisa és októbere között, amikor Kárpátalja ismét hadműveleti területté vált. 1944. október 15-én a magyar hatóságok elrendelték Ungvár azonnali kiűrését.¹ Az események már előreláthatóak voltak, ugyanis a szovjet hadsereg 1944. október 27-én bevonult Ungvárra. A szovjet hadsereg bevonulásával új fejezet kezdődött Kárpátalja történetében.² A régió további sorsában Magyarországnak már nem volt beleszólása.³

* II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Történelem és Társadalomtudományi Tanszék, hallgató. A tanulmányt Molnár D. Erzsébet lektorálta. * Студентка Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II, Кафедра історії та суспільних дисциплін. Науковий керівник даної роботи Молнар Д. Єлізавета. * Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute, Department of History and Social Sciences, student. The study was revised by Molnár D. Erzsébet.

¹ FEDINEC Csilla: *A kárpátaljai magyarság történeti kronológiája 1918–1944*. Fórum Intézet. Lilium Aurum Könyvkiadó. Galánta–Dunaszeredahely. 2002. 422.

² BAKURA Sándor–DUPKA György–KOVÁCS Elemér–KOVÁCS Erzsébet–MOLNÁR D. Erzsébet–TÓTH Zsuzsanna: „*Oththon a könny is édes*”. Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest. 2009. 29.

³ FEDINEC. 2002. 31.

1944. november 12-én ülésezett a 4. Ukrán Front katonai tanácsa.⁴ Ezzel kezdetét vette a szovjet terror első megnyilvánulása, ami már a kárpátaljai magyarságot is mélyen megrázta, a „malenykij robot”.⁵

A tanács 0036-os számú határozatában a következők szerepeltek: „Számptalan településen katonaköteles magyar és német nemzetiségű személyek élnek, akiket csak úgy, mint az ellenség katonáit is, le kell tartóztatni és fogolytáborba küldeni.”⁶

A kárpátaljai magyarságnak két lehetősége volt: Csehszlovákia vagy a Szovjetunió. Abba már beletörődtek, hogy új kisebbségi helyzet várt rájuk minden esetben.⁷ Az azonban bizonyos, hogy a szörnyű eseménysorozat 1944. november 18-át követően vette kezdetét, amikor is egész Kárpátalja magyarlakta településeiről gyalog indították el a férfiakat Szolyvára.⁸ A településen élő jelentős számú magyar lakosság zavaró tényezőnek számított a szovjet törekvések megvalósításában, egy esetleges magyar ellenállástól tartottak.⁹ A szolyvai táborokban egyszerre mintegy 15-18 ezer embert tartottak fogva,¹⁰ ezt követően a túlélőket az Uzsoki-hágón keresztül Sztarij Szamborba és Novij Szamborba szállították át. Az elhurcoltak többsége a donyecki szénmedence lágerébe került,¹¹ és itt 18–20 órás napi rabszolgamunka várt rájuk.¹²

1944. november 26-án Munkácson a kommunisták egyhangúan elfogadták a kiáltványt, amely kimondja Kárpátalja csatlakozását Szovjet-Ukrajnához.¹³

Az 1944-ben a szovjet hatóságok intézkedései alapján 3 napos munkára elhurcoltak közül a becslések szerint 20-23 000-en nem tértek vissza. A kárpátaljai magyar közösség lélekszáma tehát a szovjet időszak kezdetén kritikus szintre süllyedt.¹⁴

A háromnapos munkára a férfilakosság 18–50, máshol 55 éves korig terjedő részét vitték el.¹⁵ Nem hivatalos adatok szerint azonban 16–60 év közötti magyar és német férfiak is az elhurcolás áldozataivá lettek.¹⁶ Az érintett korosztály lélekszáma 28–30 000. Minimálisan 25 000 lágerekbe elhurcolt kárpátaljai magyarról

⁴ DUPKA György–KORSZUN, Alexej: *A „malenykij robot” dokumentumokban*. Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest. 1977. 15.

⁵ BAKURA Gábor: *Eszeny településtörténete különös tekintettel a szovjetrendszer helyi kiépítésére*. Diplomamunka. Beregszász. 2011. 23.

⁶ DUPKA–KORSZUN 1977. 15.

⁷ DUPKA György: *Kárpátalja magyarsága*. A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága., 2000. 28. o.

⁸ BAKURA–DUPKA–KOVÁCS–KOVÁCS–MOLNÁR D.–TÓTH. 2009. 29.

⁹ MÓRICZ Kálmán: *Kárpátalja sorsfordulói*. Hatodik Síp Alapítvány, 2001. 127.

¹⁰ MAJNEK Antal: *Útközben – Tanulmányok a kárpátaljai magyarságról*. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség. Ungvár 1998. 116.

¹¹ BAKURA–DUPKA–KOVÁCS–KOVÁCS–MOLNÁR D.–TÓTH. 2009. 29

¹² DUPKA György: *„Hova tűnt a sok virág...”*. Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest, 2013. 10.

¹³ DUPKA György 2000. 28.

¹⁴ S. BENEDEK András : *A megmaradás esélyei. Tanulmányok, esszék, kritikák*. Hatodik Síp Alapítvány–Mandátum Kiadó. Budapest–Beregszász. 1996. 63.

¹⁵ S. BENEDEK 1996. 67.

¹⁶ MAJNEK 1998. 164.

és németről van szó. A nemzeti alapokon történő „kollektív büntetés” majd a továbbiakban a közösség vezetőit, papokat, tisztviselőket, gazdákat érintő retorziók sokkolták a magyar kisebbséget.¹⁷ A munkaszolgálatra elhurcoltak többségére nem más várt, mint: éhínség, fagy, továbbá a különböző fertőző betegségek.¹⁸

Sokan az elhurcoltak közül 2-3 év múlva sikeresen hazatértek, azonban a többségük rövidesen meghalt a hazahozott betegségben. A „kis munkára” elhurcoltak zöme egyszerű földműves családból származott. A tehetősebb emberekre, gazdákra hatalmas adót vetettek ki, amit nem tudtak kifizetni, így tőlük mindent elkoboztak. Korabeli megfogalmazásként a szovjet katonák ekkor „leseperték még a padlást is”.¹⁹

Ismeretes, hogy az 1944-es tragikus eseményekről a szovjet ideológia következtében évekig nem lehetett nevükön nevezni a történeteket. Generációk nőttek fel úgy, hogy nem ismerhették a nemzeti történelmüket, csak a hivatalos birodalmi politika által megformált szovjet szemüvegen keresztül látták és vizsgálhatták azt.²⁰

A „málenkij robot” hivatalos indoka az, hogy gyorsan helyre kell állítani a háborúban megrongálódott hidakat, utakat és vasútvonalakat.²¹ Azonban az 1944-es elhurcolásnak a fő célja azok a férfiak eltávolítása volt, akik 1944-ben visszavonuló magyar hadseregben szolgáltak. Becslések szerint számuk elérte a 7000-7500 főt,²² míg a háromnapos munkára elhurcolt magyarság száma megközelíti a 20 ezer főt.²³

A 4. Ukrán Front katonai tanácsának 0036. sz. határozata többek között elrendelte, hogy 1944. november 17-ig Szolyván, Perecsenyben és Huszton egy-egy hadifogoly-átvevőhely létesüljön. Ezzel kezdetét vette a kárpátaljai magyar és német férfilakosság tömeges deportálása a lágerekbe.²⁴

Miután összegyűjtötték a foglyokat, központi gyűjtőtáborokba vitték őket, sok helyen hetekig is ott maradtak, és volt olyan gyűjtőtábor, ahol nagyobb volt a halálozási arány, mint a későbbi lágerekben (pl. Szolyva). Szállítás közben a foglyok 10–20 százaléka meghalt. A halottakat a vasúti töltések mellé dobták. A haláleseteket senki sem regisztrálta.²⁵

A Szovjetunió által alkalmazott kegyetlenségről, hivatalosan nem lehetett beszélni. A látszatot azonban a Szovjetunióknak is fent kellett tartania. A humanitárius oldalát mutatta minden fontosabb eseményen.²⁶ Ezzel ellentétben azonban

¹⁷ S. BENEDEK 1996. 67.

¹⁸ BAKURA–DUPKA–KOVÁCS–KOVÁCS–MOLNÁR D.–TÓTH. 2009. 30.

¹⁹ MAJNEK 1998. 48–49.

²⁰ MAJNEK 1998. 144

²¹ CSANÁDI György: *Sorsfordító évek sodrában*. PoliPrint. Ungvár, 2004. 42.

²² S. BENEDEK András: *A tetten érhető történelem*. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest. 1993. 23 o.

²³ CSANÁDI 2004. 47.

²⁴ DUPKA György: *A mi Golgotánk*. Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest 2012. 102.

²⁵ SINGER Zsuzsa: *Nyomok a lelkekben. A sztálini munkatáborok kényszűr öröksége*. Ungvár, 2010. 8–9.

²⁶ M. TAKÁCS Lajos: *Aprópénz a történelem színpadán. A kárpátaljai magyar nyelvű sajtó 1945–1948*. Intermix Kiadó. Ungvár–Bp. 1994. 11.

a szovjet megszállás rányomta a bélyegét az élet minden területére. A kárpátaljai magyarság nem érezhette az autonómia egyetlen formáját sem.²⁷

A pár hónapig tartó (1944. október–1945. január) szovjet katonai és a Husztról irányított csehszlovák polgári közigazgatás is külön fejezet Kárpátalja történetében. Kárpátalja „sorsrendezői” a Moszkvában előre megírt „forgatókönyv” alapján honosították meg a szovjethatalmat, hogy Kárpátalját emberi áldozatok árán is a Szovjetunióhoz, azaz Ukrajnához csatolják. Beindult a gyilkos gépezet: a lakosság megszürése, izolálása, a begyűjtés, letartóztatás, internálás, elhurcolás. 1944. november 18-a és december 16-a között összesen 22 951 embert tartóztattak le és irányítottak gyűjtőtáborba.²⁸

Kárpátalja megpróbáltatása és a szovjet terror időszaka azonban az 1944-es elhurcolással még nem ért véget. 1947-től koncepciós perek sokaságát indították mindazon helyi politikus, értelmiség és egyházi vezetők ellen, akiknek fő bűnük az volt, hogy korábban együttműködtek a magyar hatóságokkal.²⁹

Ártatlanul elítélve: Balogh Sándor eszényi református lelkész elhurcolása

Az 1944-es elhurcolás Kárpátalja egész részét érintette. 1946-tól ukránul Jávorove, 1990-től hivatalosan ukránul is Eszeny magyar településre szovjet terror kíméletlenül rányomta a bélyegét. A településen ritka az a család, amelyet ne érintett volna közvetlenül a „málenkij robot”.³⁰ 1944. október 26-án a térség szovjet kézre került.³¹ Jelenleg Eszeny lakossága 1702 fő, ami a lakosság gyarapodása szempontjából negatívnak tekinthető,³² ugyanis a lakosság létszáma 1944-ben 2 526 fő volt. A II. világháborúban a községből 10-en haltak hősi halált. Az 1945. július 9-én összeállított egységes helyhatósági adatbázis (Eszényi Községi Népbizottság, elnök Mihail Csubirka) alapján 1944 őszén összesen 313 férfit hurcoltak el a sztálinisták, közülük 94-en odahaltak. 15 embert koncepciós per által ítélték el.³³

1944. október 24-ei letartóztatáskor 105 névnel a magyar hadseregbe való bevonulás időpontját tüntették fel, 216 név mellett a következő bejegyzés áll: „Munkára ment 1944. XI. 18-án.” A leltározásnál névsorban 7 tizennyolc éves fiatal nevé olvasható: K. Szabó Gyula, Csonka Miklós, Krajnik Ferenc, Csonka Miklós, Kacsó Pál, Orbán Lajos, Dancs Ferenc (1926); a legidősebbek a következő személyek

²⁷ BOTLIK József: *Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján II. A Magyarországhoz történt visszatérés után 1939–1945*. Dimensiones Culturales et Urbanales Regni Hungariae 9. Nyíregyháza, 2005. 58.

²⁸ ZUBÁNIC László: *„A magyar–ukrán közös múlt és jelen: összekötő és elválasztó „fehér foltok”*. Intermix Kiadó Beregszász–Ungvár, 2011

²⁹ PIVÁRCSI István: *Barangolások Kárpátalján – Tájak, emberek, históriák*. Platinus 2010. 117.

³⁰ BOTLIK József–DUPKA György: *Magyarlakta települések ezredéve Kárpátalján*. Intermix Kiadó: Ung.–Bp. 1993. 192

³¹ ZUBÁNIC László: *Tájba írt történelem. Kultúrtörténeti időutazás Kárpátalja legmagyarabb városában és vonzáskörzetében*. Intermix Kiadó, 2011. 44.

³² Az Eszényi Községi Tanács hivatalos adatai szerint

³³ BOTLIK–DUPKA 1993. 193.

voltak: Hidi József (1888), Balla Kálmán, Balog Sándor, Szabados Péter, Kovács Ferenc (1895). A magukat ruszinnak/ukránnak vagy szlováknak valló férfiakat nem vitték el. 2 fő önkéntesnek jelentkezett: Sulevka György (1920) és Kestenbaum Emil (1921), mindketten az I. Csehszlovák Hadtest katonájaként harcban estek el.³⁴

Az elhurcolás okait azonban senkinek sem mondták el. A legkézenfekvőbb magyarázata a hatóságoknak az volt, hogy a háború utáni súlyos károkat kell helyrehozni.³⁵

1946-tól fokozatosan kezdték hazaengedni a foglyokat a Szovjetunió egyes lágeréből.³⁶ A lágerben eltöltött évek alatt nem volt lehetőség a kapcsolattartásra a családtagokkal. Majd miután hazatértek, a megtörténteokről csak bizalmas körökben mertek beszélgetni.³⁷ Ám 98 fő meghalt a szolvyvai és a szambori lágerben.

A KMKSZ Eszenyi Alapszervezete 1991. november 9-én emlékművet állított a II. világháború és a sztálinizmus áldozatainak.³⁸

A sztálinizmus elől sok lelkész és egyéb egyházi munkás elmenekült. A háború idején is a Kárpátalján tevékenykedő 100 református lelkészből 40 elmenekült. A megfélemlítés első áldozatai közé tartozott Balogh Sándor lelképásztor is.

Balogh Sándor 1891. január 14-én született Nagyszelmenc községében (jelenleg: Szlovákia területén van), egyszerű családban. A sárospataki gimnáziumban kezdte meg tanulmányait 1902-ben, majd ugyanitt teológiát tanult. Tanulmányai elvégzése után 1914–1917 között segédlelkész volt Ungváron, közben ellátta a tábori lelkészi teendőket az ungvári hadikórházakban. A trianoni békediktátumot követően Sátoraljaújhelyen, majd a Miskolc melletti Zsolcán szolgált. 1924-ben azonban a testvérei kérésére ismét visszatért Kárpátaljára. Ettől kezdve 11 éven keresztül Minaj református gyülekezetének a lelképásztorja volt. Itt kötöttek házasságot Gönczy Máriával, kitől négy gyermeke is született. 1935-ben az eszenyi egyházközség küldöttsége azzal a kéréssel fordult hozzá, hogy legyen az eszenyi gyülekezet lelképásztorja. A kérésnek eleget is tett.³⁹ „Mikor megérkezett hozzánk, mindenki nagy kíváncsian találgattuk, hogy milyen is, kedves-e vagy nem. Én még gyermek vótam, nem igazán értettem, hogy ki is ő, de egyszer kaptam tőle egy almát, és hát akkor is kedves volt. Később, mikor már én is megnőttem, szerettem hallgatni a hangját, szépen beszélt. A falu szerette.”⁴⁰ A lelkészi hivatás mellett tisztebeli leventeelnökként a feladatai tovább bővültek. A falu érdekeit mindig szem előtt tartotta. Gyűjtést szervezett az I. világháború eszenyi áldozatainak az emlékére is, amely sikerrel zárult: a templom előtt ünnepélyesen felavatták az elkészült turulmadaras emlékművet. 1945-ben azonban a szovjet „felszabadítók” lerombolták az emlékművet.⁴¹

³⁴ DUPKA 2012. 268.

³⁵ BAKURA 2011. 27–28.

³⁶ BOTLIK–DUPKA 1991.5.

³⁷ BAKURA 2011.31.

³⁸ BOTLIK–DUPKA 1993. 193.

³⁹ Balogh Sándor életrajza. A lejegyzett szövege megtalálható az Eszenyi Református Egyház parókiájának iratgyűjteményében.

⁴⁰ 1924-ben született eszenyi lakos véleménye alapján. Az interjú készült: 2015. február 4.

⁴¹ <http://www.karpatinfo.net/telepules/eszeny>. Letöltési idő: 2015. február 2.

Balogh Sándor eszenyi református lelkész 1946. október 16-án váratlanul letartóztatták.

„Október 16-án délután a községházára hívták az uramat. Négyen fogadták. Egyikőjük Balla Sámuel, a bíró. Soha nem felejttem el a nevét. A másik Mitróci Mihály, a Komszomoltól. Házkutatást tartottak (...) Fegyvert kerestek. De honnan lett volna fegyverünk? Térdig jártunk a pírokban, az íróasztalból is kidobálták mindent. Tizenegy óráig tartott a házkutatás és akkor vitték el az uramat. A tiszta monda a tolmácsnak, hogy búcsúzzak el. Ki akartam kísérni, de mindig visszalökött a tiszta. Teherautóra rakták és úgy vitték Ungvárra.”⁴²

Balogh László a következőképpen emlékezett vissza a történésekre: „A szüleim úgy határoztak, hogy tanuljak tovább a beregszászi szemiletkán (nem teljes középiskola), az egyetlen magyar nyelvű iskolában, abban az időben. Október közepén (1946) egy szombati napon hazaindultam, kimentem a beregszászi vasútállomásra, ahol meglátott két eszenyi asszony, akik elkezdtek sírni. A nevükre már nem emlékszem. Megkérdeztem tőlük, hogy miért sírnak? Azt válaszolták: Maga nem tudta, hogy tegnapelőtt a Beszpeka (KGB) letartóztatta az édesapját, és elvitték Ungvárra?” „Nem, nem tudom” – mondtam én sírva. Mert éreztem, hogy itt és ekkor valami elkezdődött az életünkben, a család életében. Igen, itt kezdődött el a család kálváriája.”⁴³

Még abban az évben koholt vádak alapján elítélték. A szilveszter napján megtartott zárt tárgyaláson csak a vád tanúi és a védőügyvéd lehetett jelen, az ítéletet az USZSZK büntetőtörvénykönyvének alapján hozták meg: szovjetellenes propaganda miatt öt év börtönre, három év szibériai száműzésre és teljes vagyonek Kobzására ítélték. Ezt követően fellebbezett ugyan, és a tárgyalásokat meg is tartották 1947 tavaszán, Ungváron, a bíróság azonban az első fokon meghozott ítéletet hagyta jóvá. Utoljára a család ekkor találkozhatott vele, mivel a letartóztatás szünetében beszélhetett családjával egy pár percet. Ettől kezdve már csak levélben tudták egymással tartani a kapcsolatot, sajnos nem sokáig.

Az elhurcolásával azonban nem ért véget a család megpróbáltatása. 1947. június 1-jén jött az értesítés a helyi Hruscsov Kolhoz vezetőségétől: „A kolhoz Hruscsov vezetősége értesíti Önt, hogy a Körzeti Végrehajtó Bizottság elnökségének határozata értelmében a 67. számú ház kolhoz örök használatára át van adva. Ajánljuk Önöknek, hogy öt napon belül költözködjének ki. A nem teljesítés és az Uzshorodi Körzeti VB elnökségének határozat ignorálása esetén, Ön ki lesz lakoltatva a milícia szervekkel.”⁴⁴ A családnak mennie kellett.

⁴² Balogh Sándorné visszaemlékezése. Az interjút készítette Bornemissza Eszter 1994-ben, lejegyzett szövege megtalálható az Eszenyi Református Egyház parókiájának iratgyűjteményében.

⁴³ BALOGH László: Részlet életem regényéből. 2005. 31. A dokumentum megtalálható az Eszenyi Református Egyház parókiájának iratgyűjteményében.

⁴⁴ A Hruscsov Kolhoz vezetőségének felszólítása Balogh Sándor családjának kilakoltatásáról és a családi ház elkobzásáról. A dokumentum megtalálható az Eszenyi Református Egyház parókiájának iratgyűjteményében.

Arra, hogy mi is volt a valódi bűne, a család többször is újravizsgálatot kért. A család hivatalos indoklást is kapott 1998. április 13-án: „Tisztelt Balogh László! Beadványát, amelyben kéri, hogy tájékoztassuk Önt, milyen bűnökkel vádolták és ítélték el apját, Balogh Sándort, felülvizsgáltuk. A Kárpátontúli Területi Bizottság 1947. május 10-i hitéletének megfelelően Balogh Sándort bűnösnek találta és azért ítélték el, mert 1934-től 1939-ig tagja volt a „Magyar Élet Párt” nevű magyar burzsoá-revizionista pártnak. 1944 szeptemberében Csap községben (a szovjet hadsereggel szemben) részt vett védelmi létesítmény felépítésében, és Eszény község lakóit mozgósította ezekhez a munkálatokhoz. Az 1939–1944 években elnöke volt a „Levente” szervezetnek, melynek célja az volt, hogy az ifjúságot a magyar megszállók iránti hűségre nevelje.”⁴⁵

A lelkész tragikus sorsával már sokan foglalkoztak, köztük a beregszászi Balogh Sándor helytörténész. Véleménye szerint: „Az eszényi lelkész sorsát kiagyalt vadak pecsételték meg, amelyek rosszakarató emberek feljelentéseinek alapultak. Fia ugyanis Magyarországon tanult, a határ lezárása előtt pedig meglátogatta idehaza élő szüleit. Mivel Balogh Sándor fiának itt tartózkodásáról nem tájékoztatta a szovjet hatóságokat, a már jelzett besúgói jelentések alapján letartóztatták.”⁴⁶

A családja azonban nem nyugodott bele. A halála híréig folyamatosan reménykedtek a visszatérésében. Levelezésen keresztül tudták tartani a kapcsolatot. Felesége a leveleiben főleg biztatta. „Drága Jó Édesapja! Már épp egy hónapja, hogy kaptunk magától levelet, türelmetlenül várom mindennap a postát. Remélem már kapott meg tőlünk csomagot és pénzt. (...) Úgy szeretnénk már tudni, hogy, hogy van (...)”⁴⁷ Levelet azonban csak ritkán kapott a család. Az utolsó levelet 1947. október 6-án kapták: „Drága feleségem teljes szívemből köszöntelek téged és szeretett gyermekeimet. Egészséges vagyok, jól vagyok.(...)”⁴⁸ A levélben nem panaszkodott egyszer sem.

Elhurcolása a családját mélyen megrázta. Fia, Balogh László a következőképpen emlékezik: „A családfenntartás ettől kezdve rám hárult. Teltek múltak a napok, hónapok, apámat hiába vártunk, nem engedték haza. Éjszakánként arról álmodtam, hogy egyszer csak apánk bekopog az ajtón, és újból együtt leszünk, mint régen.”⁴⁹

„A Tiszteletes elhurcolása mindenkit meglepett, az én testvéremet is elvitték már ekkor, de, hogy ilyen fontos embereket is elvittek arra nem gondoltunk. Mikor kiderült, hogy meghalt nem lepett meg, tudtam, hogy ez lesz. Az én testvérem se jött haza. Senki sem mert szólni semmiért, így hát ezt is elfogadtuk.”⁵⁰

⁴⁵ A Kelet-Urali Javító-munka-láger hivatalos okirata a fogoly személyes adatairól. A dokumentum megtalálható az Eszényi Református Egyház parókiájának iratgyűjteményében.

⁴⁶ BALOGH Sándor. Cím: In: Dupka. 2012. 268.

⁴⁷ BALOGH Sándorné levele. A levél megtalálható Eszényi Református Egyház parókiájának iratgyűjteményében.

⁴⁸ BALOGH Sándor levele. A dokumentum megtalálható az Eszényi Református Egyház parókiájának iratgyűjteményében.

⁴⁹ BALOGH László visszaemlékezése. A dokumentum megtalálható Eszényi Református Egyház parókiájának iratgyűjteményében.

⁵⁰ 1930-ban született eszényi lakos véleménye alapján. Az inretjú készült: 2015. február 4.

1948. február 25-én azonban bekövetkezett az, amittől mindenki rettegett. A Kelet-Uráli Javító-munkaláger Irányító Hivatala a következőket írta: „Ukrajna Belügyminisztériuma Kárpátontúli Területi Anyakönyv Hivatalának Ungvár vezetőjével közöljük, hogy Balogh Sándort, apja neve János magyar nemzetiségű, Kárpátontúli terület, Ungvári járás, Eszeny községi lakos, született 1891. meghalt 1948. február 25-én a Szverdi-lovszki terület Tabori járásának Cses községében mindkét alsó végtag és a jobb alkar orbáncos gyulladására következte.”⁵¹ Idézi a lelkész Jászberényben letelepedett özvegyének levélrészletét is: „A láger címe, ahonnan utoljára életjelt adott magáról, ma is megvan: Szverdlóvszkaja oblaszty, Táborinszkij rajon, P/O 239/3, L/K Kercesny. Halálának oka: a végtagok megfagyása...”⁵² Balogh Sándor hozzátartozói évtizedekig nem állíthattak emléket sírjára. Messze idegenben, sok ezer kilométerre innen, ismeretlen helyen, jeltelen tömegsírból porladnak a csontjai.

A tiszteletes az emlékére a KMKSZ Eszenyi Alapszervezete 1991. szeptember 9-én emléktáblát avatott a templom falán.⁵³ Az emléktáblára a következőket vészték: „Boldogok, akik háborúságot szenvednek az igazságért, mert Övék a mennyeknek országa.” (Mt. 5.10)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BAKURA GÁBOR (2011). *Eszeny településtörténete különös tekintettel a szovjetrendszer helyi kiépítésére*. Diplomamunka. Beregszász.
- BAKURA SÁNDOR–DUPKA GYÖRGY–KOVÁCS ELEMÉR–KOVÁCS ERZSÉBET–MOLNÁR D. ERZSÉBET–TÓTH ZSUZSANNA (2009). „*Otthon a könny is édes*”. Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest. 29.
- BOTLIK JÓZSEF–DUPKA GYÖRGY (1993). *Magyarlakta települések ezredéve Kárpátalján*. Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest.
- BOTLIK JÓZSEF–DUPKA GYÖRGY (1991). *Ez hát a hon... Tények, adalékok, dokumentumok a kárpátaljai magyarság életéből, 1918–1991*. Mandátum- Universum Kiadó. Budapest–Szeged.
- BOTLIK JÓZSEF (2005). *Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján II. A Magyarországhoz történt visszatérés után 1939–1945*. Domensiones Culturales et Urbanales Regni Hungariae 9. Nyíregyháza.
- CSANÁDI GYÖRGY (2004). *Sorsfordító évek sodrában*. PoliPrint. Ungvár.
- DUPKA GYÖRGY–KORSZUN, ALEXEJ (1977). *A „malenykij robot” dokumentumokban*. Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest.
- DUPKA GYÖRGY (2013). „*Hova tűnt a sok virág...*”. Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest.
- DUPKA GYÖRGY (2012). *A mi Golgotánk*. Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest.
- DUPKA GYÖRGY (1993). *Egyetlen bűnünk, magyarságunk volt*. Patent–Intermix, Ungvár–Budapest.
- DUPKA GYÖRGY (2000). *Kárpátalja magyarsága*. A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága.
- FEDINEC CSILLA: *A kárpátaljai magyarság történeti kronológiája 1918–1944*. Fórum Intézet. Lilium Aurum Könyvkiadó. Galánta–Dunaszerdahely.
- MAJNEK ANTAL (1998). *Útközben – Tanulmányok a kárpátaljai magyarságról*. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség. Ungvár.

⁵¹ A Kelet-Uráli Javító-munkaláger Irányító Hivatalának értesítése Balogh Sándor haláláról. A dokumentum megtalálható az Eszenyi Református Egyház parókiájának iratgyűjteményében.

⁵² DUPKA 2012. 268.

⁵³ BOTLIK–DUPKA 1993. 193.

- M. TAKÁCS LAJOS (1994). *Aprópénz a történelem színpadán. A kárpátaljai magyar nyelvű sajtó 1945–1948.* Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest.
- MÓRICZ KÁLMÁN (2001). *Kárpátalja sorsfordulói.* Hatodik Síp Alapítvány.
- PIVÁRCSI ISTVÁN (2010). *Barangolások Kárpátalján – Tájak, emberek, históriák.* Platinus.
- S. BENEDEK ANDRÁS (1996). *A megmaradás esélyei. Tanulmányok, esszék, kritikák.* Hatodik Síp Alapítvány- Mandátum Kiadó. Budapest–Beregszász.
- S. BENEDEK ANDRÁS (1993). *A tetten érhető történelem.* Intermix Kiadó, Undvár–Budapest.
- S. BENEDEK ANDRÁS (1994). *Kárpátalja története és kultúrtörténete.* Bereményi Könyvkiadó. Budapest.
- SINGER ZSUZSA (2010). *Nyomok a lelkekben. A sztálini munkatáborok kényszűr öröksége.* Ungvár.
- ZUBÁNIC LÁSZLÓ (2011). „*A magyar-ukrán közös múlt és jelen: összekötő és elválasztó „fehér foltok*”. Intermix Kiadó Beregszász–Ungvár.
- ZUBÁNIC LÁSZLÓ (2011). *Tájba írt történelem. Kultúrtörténeti időutazás Kárpátalja legmagyarabb városában és vonzáskörzetében.* Intermix Kiadó.

INTERNETES FORRÁS

<http://www.karpatinfo.net/telepules/eszeny>. Letöltési idő: 2015. február 2.

Наукове видання

ACTA ACADEMIAE BEREKSASIENSIS

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Історичні, філологічні та педагогічні науки

Том XIV

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів

Матеріали подані мовою оригіналу

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Головні редактори *І.Орос, Й.Сікура*
Заступники головних редакторів *І.Мандрик, М.Сюсько, А.Сабо*
Відповідальний редактор *І.Пенцкофер*
Відповідальний секретар *І.Силадій*
КОРЕКТУРА *І.Варцаба, О.Кордонець, М.Левринц*
ВЕРСТКА *В.Товтін*

Підписано до друку 14. 08. 2015 р.
Формат 70x100/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умовн. друк. аркушів 25,1. Наклад 300.

Друк ТОВ «Папірус-Ф»
88000, м. Ужгород

Адреса редакції:
90202 Берегове, пл. Кошута, 6,
Закарпатський угорський інститут ім. Ф. Ракоці ІІ
Тел.: (03141) 4-24-35
E-mail: kiado@kmf.uz.ua